

**RZECZNIK PRAW
OBYWATELSKICH**

Adam Bodnar

Warszawa, 11-12-2020 r.

KMP.570.12.2020.RK

**Pan
Mariusz Kamiński
Minister Spraw Wewnętrznych
i Administracji**

ul. Stefana Batorego 5
02-591 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

na podstawie art. 1 ust. 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r., poz. 627) Rzecznik wykonuje funkcję krajowego mechanizmu prewencji tortur. Zgodnie z powierzonym mandatem Rzecznik ma obowiązek identyfikacji zagrożeń, których dalsze funkcjonowanie zwiększa ryzyko wystąpienia tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania. Rolą Rzecznika jest wówczas rekomendowanie rozwiązań, które zminimalizują możliwość wystąpienia takich zachowań¹.

Powodem mojego wystąpienia do Pana Ministra są odbywające się w całej Polsce spontaniczne zgromadzenia, związane z zakwestionowaniem przepisów aborcyjnych przez Trybunał Konstytucyjny oraz podejmowane w ich trakcie działania ze strony Policji². Z wielkim niepokojem obserwuję trwającą od miesięcy eskalację rozwiązań siłowych stosowaną przez funkcjonariuszy wobec demonstrantów: masowe zatrzymania oraz stosowanie środków przymusu bezpośredniego w postaci m.in. gazu pieprzowego, pałek i siły fizycznej. Mój szczególny niepokój wzbudziła interwencja nieumundurowanych funkcjonariuszy, którzy w dniu 18 listopada

---

¹ Zob. Art. 19 pkt. b) i c) Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192).

² Zob. Oświadczenia i raport Amnesty International w sprawie protestów i brutalności Policji, dostępne na stronach: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/11/poland-crackdown-on-womens-strike-protests-continues-unabated/> oraz <https://amnesty.org.pl/polska-uczestnicy-bezprecedensowej-fali-protestow-w-calym-kraju-powinni-byc-chronieni-a-nie-atakowani/> (dostęp: 24 listopad 2020 r.).

2020 r. w Warszawie, użyli wobec manifestantów pałek teleskopowych³ oraz zatrzymanie w dniu 23 listopada 2020 r. fotoreporterki, podczas demonstracji przed siedzibą Ministerstwa Edukacji Narodowej, w czasie wykonywania przez nią obowiązków służbowych⁴.

Powyższe wydarzenia skłaniają do refleksji nad wdrożonymi środkami zapobiegawczymi, istotnymi z punktu widzenia zakazu tortur oraz okrutnego, nieludzkiego i poniżającego traktowania oraz karania⁵. Zakaz ten ma bowiem charakter absolutny i nie może być zniesiony w żadnej sytuacji, w tym w czasie wojny, zagrożenia terrorystycznego, stanu wyjątkowego, braku stabilnej sytuacji politycznej, epidemii, czy innego niebezpieczeństwa publicznego zagrażającego życiu obywateli⁶.

Obowiązki Państwa w tym zakresie obejmują dwa aspekty – materialny o charakterze negatywnym (zakazujący władzom i ich funkcjonariuszom dopuszczania się działań, które mogłyby zostać uznane za tortury, bądź okrutne, nieludzkie lub poniżające traktowanie, albo karanie) oraz proceduralny (nakładający obowiązek zbadania przez odpowiednie instytucje wszelkich zarzutów złego traktowania). Państwo ma zatem obowiązek podjęcia odpowiednich działań prewencyjnych, jak i wszechstronnego wyjaśnienia każdej sprawy, w której pojawiają się zarzuty naruszenia tego zakazu⁷.

W tym kontekście ważną rolę odgrywa możliwość identyfikacji funkcjonariuszy ochraniających manifestacje i podejmujących interwencje wobec osób dopuszczających się naruszeń prawa. W mojej ocenie obowiązujące przepisy prawa i praktyka nie zabezpieczają w tym wypadku interesu obywateli w sposób należyty i w związku z tym wymagają zmiany.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 maja 2009 r. w sprawie umundurowania policjantów (Dz. U. z 2009 r., Nr 90, poz. 738 z późn. zm.) funkcjonariusze Policji zobowiązani są do posługiwania się znakami identyfikacji indywidualnej i imiennej. Pierwszy z nich obejmuje napis *POLICJA* i numer indywidualny

---

³ Kwestia ta była przedmiotem skierowania przeze mnie w dniach 19 i 20 listopada 2020 r. wystąpień do Komendanta Stołecznego Policji, znak pism II.519.1694.2020.PS. Wystąpienia są dostępne na stronach:

<https://www.rpo.gov.pl/pl/content/policjanci-w-cywilu-uzyli-palek-rpo-chce-wyjasnien>

<https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-chce-od-policji-wyjasnien-ws-naruszenia-immunitetu-poslanek>

(dostęp: 24 listopad 2020 r.). Interwencję w tej sprawie podjęła również Helsińska Fundacja Praw Człowieka – pismo do Komendanta Głównego Policji z dnia 20 listopada 2020 r., dostępne na stronie: <https://www.hfhr.pl/interwencja-hfpc-w-sprawie-wydarzen-na-pl-powstancow-i-przed-sadem-okregowym-w-warszawie/> (dostęp: 24 listopad 2020 r.).

⁴ Funkcjonariusze posiadali wiedzę o fakcie, iż mają do czynienia z fotoreporterem, gdyż zatrzymana okazywała im legitymację prasową. Informacje o jej statusie przekazywali również funkcjonariuszom osoby protestujące. Materiał z zatrzymania obrazujący tło sytuacji dostępny na: <https://www.youtube.com/watch?v=eOeO2dI-GII> (dostęp: 24 listopad 2020 r.). Zob. również artykuł prasowy: <https://natemat.pl/327945.agata-grzybowska-zatrzymana-przez-policje-widac-jak-pokazuje-legitymacje> (dostęp: 24 listopad 2020 r.).

⁵ Zob. Art. 40 Konstytucji; art. 1, 2 i 16 Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania z dnia 10 grudnia 1984 r. (Dz. U. 1989 r., Nr 63, poz. 378); art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284); art. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167).

⁶ Zob. Art. 2 i 16 Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur; wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu (ETPCz) z dnia 24 lipca 2014 r. w sprawach Al-Nashiri przeciwko Polsce, skarga nr 28761/11, § 507 oraz Husayn (Abu Zubaydah) przeciwko Polsce, skarga nr 7511/13, § 499.

⁷ Zob. Wyroki ETPCz w sprawach: Kanciał przeciwko Polsce (wyrok z dnia 23 maja 2019 r. skarga nr 37023/13); Hentschel i Stark przeciwko Niemcom (wyrok z dnia 9 listopada 2017 r., skarga nr 47274/15); Bouyid przeciwko Belgii (wyrok z dnia 28 września 2015 r., skarga nr 3380/09).

funkcjonariusza. Drugi obejmuje pierwszą literę imienia oraz nazwisko funkcjonariusza. **Zgodnie z § 28 niniejszego rozporządzenia obu znaków identyfikacyjnych nie umieszcza się na mundurach policjantów występujących w pododdziale zwartym.** Taka sytuacja sprzyja anonimowości i może utrudniać identyfikację funkcjonariuszy, w szczególności, gdy sytuacja jest dynamiczna, następuje eskalacja napięcia i mamy do czynienia z zachowaniami agresywnymi, a twarze uczestników manifestacji i funkcjonariuszy są zasłonięte, w związku ze stanem pandemii COVID-19. W takich warunkach identyfikacja policjanta, który występuje w pododdziale zwartym i przekracza swoje uprawnienia (przykładowo w sposób bezzasadny lub nieproporcjonalny stosując środki przymusu bezpośredniego) jest bardzo utrudniona i w rezultacie może doprowadzić do bezkarności sprawcy, co również uniemożliwi osobie pokrzywdzonej realizację przysługujących jej praw⁸.

Analogiczna sytuacja dotyczy nieumundurowanych funkcjonariuszy podejmujących działania w czasie zgromadzeń. Podczas manifestacji w Warszawie, która odbyła się w dniu 18 listopada 2020 r., interwencję podjęli nieumundurowani funkcjonariusze, używając wobec demonstrantów pałek. Byli oni zamaskowani, nie posiadali oznaczeń umożliwiających ich indywidualną identyfikację, a niektórzy z nich w czasie interwencji nie posiadali także opaski identyfikacyjnej wskazującej, że są funkcjonariuszami Policji. **Taka sytuacja nie tylko sprzyja bezkarności, ale może także stanowić zagrożenie dla samych policjantów.** Manifestanci mogą być bowiem przekonani, że zostali zaatakowani przez nielegalne bojówki i próbować zastosować obronę konieczną w celu odparcia bezprawnego zamachu. Taka sytuacja może również doprowadzić do sytuacji konfliktowej i zamiast łagodzić towarzyszące zgromadzeniu napięcie między uczestnikami, a Policją, może je niepotrzebnie eskalować.

Obawy te zdają się potwierdzać komentarze pojawiające się w przestrzeni publicznej po manifestacji w dniu 18 listopada 2020 r. Część uczestników manifestacji była zdezorientowana, przestraszona i pozostawała w przekonaniu, że zostali napadnięci przez zamaskowanych sprawców⁹.

Warto podkreślić, że zarówno ustawa o Policji (art. 61 ust. 2)¹⁰, jak i rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (§ 2 ust. 2)¹¹ wymagają jedynie, by nieumundurowany funkcjonariusz Policji okazał legitymację służbową, umożliwił odczytanie numeru służbowego i jego zanotowanie. Nie zawsze będzie to jednak możliwe, szczególnie podczas zbiorowych manifestacji, gdy interwencja ma miejsce

⁸ Zob. Art. 2 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2020 r., poz. 30 z późn. zm.).

⁹ Zob. Informacje dostępne na stronach: <https://konkret24.tvn24.pl/polska,108/jak-obywatel-ma-sie-zorientowac-ze-nie-jest-ofiara-napasci-tylko-interwencji-wyjasniamy,1038326.html> ; <https://bezprawnik.pl/nieumundurowany-policjant/> ; <https://oko.press/biejat-ludzie-krzyczeli-ze-nazisci-bija-to-nie-byly-bojowki-tylko-policja-wywiad/> (dostęp: 24 listopad 2020 r.). Zobacz również pismo Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka z dnia 20 listopada 2020 r. do Komendanta Głównego Policji w związku z protestami w dniach 18 i 19 listopada 2020 r., dostępne na stronie: <https://www.hfhr.pl/interwencja-hfpc-w-sprawie-wydarzen-na-pl-powstancow-i-przed-sadem-okregowym-w-warszawie/> (dostęp: 24 listopad 2020 r.).

¹⁰ Zob. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2020 r., poz. 360 z późn. zm.).

¹¹ Zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 lutego 2020 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz.U. z 2020 r., poz. 192).

podczas specyficznych, zmieniających się warunków otoczenia, często ma ona charakter dynamiczny, a reakcje tłumu wobec tego typu zachowania są nieprzewidywalne.

Policjanci muszą więc mieć możliwość skutecznej interwencji, a organy kontrolne możliwość oceny prawidłowości podejmowanych działań. Jest to ważny środek zapobiegawczy służący ochronie praw człowieka, dyscyplinowaniu funkcjonariuszy oraz cenne narzędzie szkoleniowe (zarejestrowanie interwencji w formie audio-wideo w połączeniu z widocznymi indywidualnymi numerami policjantów, umożliwia omówienie błędów z poszczególnymi funkcjonariuszami, co sprzyja zwiększeniu profesjonalizmowi formacji). **Z kolei brak możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej funkcjonariuszy z powodu niemożliwości ich identyfikacji narusza zakaz tortur w aspekcie proceduralnym i sprzyja bezkarności funkcjonariuszy.**

Funkcjonujący w Polsce sposób identyfikacji funkcjonariuszy pododdziałów zwartych i operacyjnych uczestniczących w demonstracjach jest sprzeczny ze standardami i zaleceniami międzynarodowych instytucji, działających w ramach systemów ochrony praw człowieka ONZ i Rady Europy: Komitetu Praw Człowieka ONZ¹², Komitetu Przeciwko Torturom (CAT)¹³, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu¹⁴ i Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)¹⁵.

Na konieczność wyraźnej, indywidualnej identyfikacji funkcjonariuszy wskazują również Specjalny sprawozdawca ds. prawa do pokojowego gromadzenia się i zrzeszania się, Specjalny sprawozdawca ds. egzekucji pozasądowych, doraźnych lub arbitralnych¹⁶ oraz eksperci ODIHR ds. wolności zgromadzeń¹⁷.

Analiza standardów ww. ekspertów i instytucji wskazuje, że wszyscy funkcjonariusze Policji (w tym policjanci prowadzący działania podczas operacji kontroli tłumu oraz funkcjonariusze jednostek specjalnych) powinni być zawsze identyfikowalni. Nie jest to jednak tożsame z

---

¹² Zob. Komentarz Ogólny Komitetu Praw Człowieka ONZ do art. 21 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych [*Human Rights Committee, General comment No. 37 (2020) on the right of peaceful assembly (article 21)*], 17 września 2020 r., CCPR/C/GC/37, § 89 i 90.

¹³ Zob. Uwagi końcowe CAT do piątego i szóstego raportu okresowego Niemiec [12 grudzień 2011 r., CAT/C/DEU/CO/5, § 30 oraz 11 lipiec 2019 r., CAT/C/DEU/CO/6, § 38 i 40]; Uwagi końcowe CAT do szóstego raportu okresowego Hiszpanii, 29 maj 2015 r., CAT/C/ESP/CO/6, § 19 pkt. a).

¹⁴ Zob. Wyroki ETPCz w sprawach: Hentschel i Stark przeciwko Niemcom (wyrok z dnia 9 listopada 2017 r., skarga nr 47274/15, § 91); Ataykaya przeciwko Turcji (wyrok z dnia 22 lipca 2014 r., skarga nr 50275/08, § 53); Özalp Ulusoy przeciwko Turcji (wyrok z dnia 4 czerwca 2013 r., skarga nr 9049/06, § 43 i 54); Hristovi przeciwko Bułgarii (wyrok z dnia 11 października 2011 r., skarga nr 42697/05, § 86, 88, 89, 92 i 93).

¹⁵ Zob. Dwudziesty Ósmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2019) 9, § 64, § 71 i przypis nr 9. Zobacz również raporty CPT z wizyt w Danii [CPT/Inf (2019) 35, § 12 oraz CPT/Inf (2014) 25, § 11]; na Słowenii [CPT/Inf (2017) 27, § 23 oraz CPT/Inf (2013) 16, § 10]; w Czarnogórze [CPT/Inf (2019) 2, § 22, CPT/Inf (2014) 16, § 21, CPT/Inf (2010) 3, § 27]; w Rumunii [CPT/Inf (2019) 7, § 24]; we Francji [CPT/Inf (2017) 7, § 15]; na Ukrainie [CPT/Inf (2015) 3, § 36 i przypis nr 24]; w Niemczech [CPT/Inf (2017) 13, § 21 i 22 oraz CPT/Inf (2012) 6, § 17].

¹⁶ Zob. Wspólne sprawozdanie Specjalnego Sprawozdawcy ds. prawa do pokojowego gromadzenia się i zrzeszania się oraz Specjalnego Sprawozdawcy ds. pozasądowych, doraźnych lub arbitralnych egzekucji dotyczących prawidłowego zarządzania zgromadzeniami, przedłożone Radzie Praw Człowieka ONZ, 4 luty 2016 r., A/HRC/31/66, § 65.

¹⁷ Zob. Wytuczne dotyczące wolności pokojowego zgromadzenia (2 edycja), przygotowane przez ekspertów ODIHR ds. wolności zgromadzeń oraz Komisję Wenecką pt. *Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly*, Second edition, OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), Warszawa/Strasburg 2010, Policing assemblies – general principles of good practice, § 153.

ujawnieniem danych osobowych funkcjonariusza. Identyfikacja może się odbywać poprzez zamieszczenie na zewnętrznej stronie munduru lub kasku widocznego numeru identyfikacyjnego lub/i noszenie identyfikatora lub przywieszki z numerem służbowym lub innym indywidualnym znakiem (w przypadku nieumundurowanych policjantów).

Takie rozwiązanie pozwala na indywidualną identyfikację poszczególnych funkcjonariuszy, gdyby zaszła potrzeba oceny ich działań, co stanowi ważny krok w walce z bezkarnością policjantów oraz zwiększa odpowiedzialność i profesjonalizm Policji. Ma to ogromne znaczenie zapobiegawcze i może znacząco zmniejszyć ryzyko nadmiernego użycia siły i innych form złego traktowania.

Z kolei brak indywidualnych znaków identyfikacji może z kolei poważnie utrudnić późniejszą identyfikację sprawców złego traktowania przez naocznych świadków i ofiary, co w rezultacie może skutkować umorzeniem postępowań karnych¹⁸. Może to prowadzić do bezkarności pewnej kategorii funkcjonariuszy Policji¹⁹, stanowić swoisty immunitet karny i stawiać funkcjonariuszy ponad prawem²⁰.

Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) podkreśla, że poważne i skuteczne zapobieganie złemu traktowaniu przez funkcjonariuszy organów ścigania obejmuje również podejmowanie środków zapobiegających bezkarności²¹. **Z kolei śledztwo w takich sprawach musi spełniać kryterium dokładności**, tj. musi prowadzić do ustalenia, czy użycie siły lub innych zastosowanych metod było uzasadnione w danych okolicznościach, a także do identyfikacji i przesłuchania domniemych ofiar, podejrzanych i naocznych świadków²². **Brak możliwości ustalenia tożsamości funkcjonariusza dopuszczającego się przemocy nie spełnia tego kryterium, co należy uznać za naruszenie zakazu tortur w aspekcie proceduralnym.**

Komitet Praw Człowieka ONZ podkreśla, że to *Państwo jest odpowiedzialne zgodnie z prawem międzynarodowym za działania i zaniechania swoich organów ścigania. W celu zapobiegania naruszeniom, Państwa powinny konsekwentnie promować kulturę odpowiedzialności funkcjonariuszy organów ścigania podczas zgromadzeń. Aby zwiększyć skuteczną odpowiedzialność, umundurowani funkcjonariusze organów ścigania powinni zawsze prezentować łatwo*

---

¹⁸ Opisując powyższy problem Komitet Przeciwko Torturom ONZ (CAT) powołał się na badania berlińskiej policji, z których wynikało, że około 10 procent przypadków domniemanego złego traktowania przez funkcjonariuszy (w tym również w przypadkach nadmiernego użycia siły w kontekście demonstracji) nie mogło zostać wyjaśnionych, ani ściganych z powodu braku możliwości identyfikacji sprawców (zob. uwagi końcowe CAT do piątego okresowego raportu Niemiec, 12 grudnia 2011 r., CAT/C/DEU/CO/5, § 30). Z kolei Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) w raporcie z wizyty w Danii w 2014 r. wskazuje, że szereg dochodzeń w sprawie zarzutów złego traktowania przez funkcjonariuszy policji musiało zostać zamkniętych, ponieważ nie można było zidentyfikować funkcjonariuszy (CPT/Inf (2014) 25, § 11).

¹⁹ Zob. Wyroki ETPCz w sprawie Hentschel i Stark przeciwko Niemcom (wyrok z dnia 9 listopada 2017 r., skarga nr 47274/15, § 91) oraz Hristovi przeciwko Bułgarii (wyrok z dnia 11 października 2011 r., skarga nr 42697/05, § 93).

²⁰ Zob. Wyrok ETPCz w sprawie Hristovi przeciwko Bułgarii (wyrok z dnia 11 października 2011 r., skarga nr 42697/05, § 89).

²¹ Zob. Raport CPT z wizyty we Francji w 2015 roku, CPT/Inf (2017) 7, § 15.

²² Zob. Czternasty Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2004) 28, § 33; Raport CPT z wizyty w Rumunii w 2018 roku, CPT/Inf (2019) 7, § 24; Wyrok ETPCz w sprawie Hristovi przeciwko Bułgarii (wyrok z dnia 11 października 2011 r., skarga nr 42697/05, § 86, 88 i 89).

rozpoznawalną formę identyfikacji podczas zgromadzeń²³. Komitet podkreśla także, że Państwa są zobowiązane do skutecznego, bezstronnego i terminowego zbadania wszelkich zarzutów lub uzasadnionych podejrzeń o bezprawne użycie siły lub inne naruszenia przez funkcjonariuszy organów ścigania, w tym przemoc seksualną lub ze względu na płeć, w kontekście zgromadzeń. Celowe i niedbałe działanie lub brak działania może stanowić naruszenie praw człowieka²⁴.

Na konieczność odpowiedniej identyfikacji funkcjonariuszy ochraniających publiczne zgromadzenia wskazują także organizacje pozarządowe: Amnesty International²⁵ i Helsińska Fundacja Praw Człowieka²⁶. Amnesty International w publikacji pt. *Policing Assemblies* podkreśla, że możliwość indywidualnej identyfikacji funkcjonariusza jest ważnym elementem odpowiedzialności oraz przejrzystości, co może zwiększyć zaufanie uczestników manifestacji i przyczynić się do stworzenia środowiska, w którym możliwy jest dialog²⁷. Helsińska Fundacja Praw Człowieka podkreśla natomiast, że *przeciwdziałanie torturom, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu ze strony funkcjonariuszy służb państwa wymaga stworzenia efektywnych mechanizmów skargowych. Ich nieodłącznym elementem musi być możliwość identyfikacji poszczególnych funkcjonariuszy służb dopuszczających się nadużyć*. W ocenie Fundacji Helsińskiej brak obowiązku noszenia przez funkcjonariuszy pododdziałów zwartych znaków identyfikacji indywidualnej nie da się pogodzić z wymogiem efektywnego przeprowadzenia postępowań mających na celu wyjaśnienie zarzutów tortur, nieludzkiego lub poniżającego traktowania²⁸.

Kwestia odpowiedniej identyfikacji policjantów była również przedmiotem działań hiszpańskiego rzecznika praw obywatelskich (*Defensor del Pueblo*), który pełni funkcję krajowego mechanizmu prewencji tortur. W zaleceniu adresowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych (*Ministerio del Interior*) i Dyrekcji Generalnej Policji (*Dirección General de la Policía*) podkreślił on potrzebę uregulowania w przepisach sposobu identyfikacji jednostek policji, które wykonują swoje zadania m.in. w czasie przemocy ulicznej i zamieszek (jednostek prewencji i grup operacyjnego reagowania). Hiszpański Rzecznik rekomendował, by na specjalnej odzieży ochronnej funkcjonariuszy (takiej jak kamizelki chroniące przed urazami) funkcjonariusze mieli dobrze widoczny numer identyfikacyjny, który umożliwi ich prawidłową identyfikację przez obywateli

---

²³ Zob. Komentarz Ogólny Komitetu Praw Człowieka ONZ do art. 21 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, CCPR/C/GC/37, § 89.

²⁴ Tamże, § 90.

²⁵ Zob. Publikacja pt. *Policing Assemblies*, Amnesty International Dutch section, Police and Human Rights Program, Short paper series No. 1, December 2013, s. 18-19.

²⁶ Zob. Pismo HFPCz do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 sierpnia 2020 r., znak 2020/MPL16. Pismo dostępne pod adresem: <https://www.hfhr.pl/policjanci-bez-znakow-identyfikacji-czas-na-zmiane/> (dostęp: 24 listopad 2020 r.).

²⁷ W niniejszej publikacji Amnesty International podaje także przykłady identyfikacji policjantów w Argentynie (użycie przywieszki z pełnym imieniem, nazwiskiem i numerem jest obowiązkowe dla funkcjonariuszy policji zaangażowanych w porządek publiczny), Niemczech (funkcjonariusze posiadają identyfikatory lub numery) oraz w brytyjskiej policji metropolitalnej (znaki identyfikacyjne muszą być wyhaftowane, aby zapobiec zerwaniu). Zob. publikację pt. *Policing Assemblies*, Amnesty International Dutch section, Police and Human Rights Program, Short paper series No. 1, December 2013, s. 18-19.

²⁸ Zob. Pismo HFPCz do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 sierpnia 2020 r., znak 2020/MPL16.

i zapewni niezbędną przejrzystość działań policji²⁹. Zalecenie spotkało się z aprobatą kierownictwa hiszpańskiej policji, która zapowiedziała ujednoczenie zasad identyfikacji funkcjonariuszy³⁰.

Z uwagi na powyższej przedstawione standardy i argumenty, zwracam się do Pana Ministra o doprecyzowanie przepisów oraz praktyki w zakresie sposobu identyfikacji funkcjonariuszy oraz zapewnienie, by wszyscy policjanci (zarówno umundurowani, jak i nieumundurowani) posiadali znaki identyfikacji indywidualnej. **Rekomenduję zmianę § 28 rozporządzenia w sprawie umundurowania policjantów i zapewnienie, że funkcjonariusze pododdziałów zwartych posiadają dobrze widoczne dla osób postronnych indywidualne znaki identyfikacyjne, umożliwiające ustalenie tożsamości funkcjonariusza przez odpowiednie organy.** Może to być przykładowo indywidualny numer służbowy znajdujący się w widocznym miejscu (np. na mundurze i/lub na hełmie).

W przypadku funkcjonariuszy operacyjnych, realizujących swoje zadania w formie niejawnej i nie posiadających umundurowania rekomenduję, by w momencie ujawnienia się takiego funkcjonariusza (np. w czasie dokonania zatrzymania lub stosowania środków przymusu bezpośredniego) posiadał on wyraźnie widoczne oznaczenie POLICJA (znajdujące się np. na odblaskowej opasce, kamizelce lub/i identyfikatorze) oraz widoczny znak identyfikacji indywidualnej (np. numer służbowy). Powyższe środki identyfikacji powinny zostać założone przez nieumundurowanego funkcjonariusza niezwłocznie po podjęciu przez niego decyzji o ujawnieniu swojego statusu i zakomunikowaniu faktu, że jest on policjantem. Gdyby sytuacja na miejscu nie pozwalała na takie rozwiązanie, oznaczenie POLICJA i indywidualny znak identyfikacyjny powinien zostać założony w najbliższym momencie, gdy będzie to możliwe oraz bezpieczne dla funkcjonariusza.

Rekomenduję również, by praktyki te zostały określone w stosownych przepisach rangi ustawy lub rozporządzenia. Takie rozwiązanie pozwoli na ujednoczenie praktyki Policji i uniknięcie ewentualnych błędów oraz ich konsekwencji.

Będę zobowiązany za powiadomienie mnie o stanowisku przyjętym przez Pana Ministra w tej sprawie oraz o podjętych działaniach.

Z wyrazami szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

---

²⁹ Numer skargi: 18004974. Treść zalecenia dostępna na stronie: <https://www.defensordelpueblo.es/resoluciones/nuevo-post-para-el-expediente-18004974/#seguimientos> (dostęp: 24 listopad 2020 r.).

³⁰ Zob. Informację dostępną na stronie: <https://www.defensordelpueblo.es/noticias/identificacion-policial/> (dostęp: 24 listopad 2020 r.).

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

1. Rzecznik Praw Dziecka,
2. Prezes Najwyższej Izby Kontroli,
3. Minister Sprawiedliwości/Prokurator Generalny,
4. Marszałek Sejmu,
5. Marszałek Senatu,
6. Przewodniczący Sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka,
7. Przewodniczący Senackiej Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji,
8. Komendant Główny Policji,
9. Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej,
10. Prezes Krajowej Rady Radców Prawnych,
11. Prezes Zarządu Stowarzyszenia Amnesty International,
12. Prezes Zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,
13. Przewodniczący Zarządu Głównego Niezależnego Samorządowego Związku Zawodowego Policjantów.